

FICIL
RAISE THE BAR!

Rīgā, 2024. gada 29. februārī
Nr. 08/2024

Ekonomikas ministrijai
pasts@em.gov.lv

Par Cilvēkkapitāla attīstības stratēģiju

Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – FICIL) ir iepazinies ar jaunāko Cilvēkkapitāla attīstības stratēģijas (turpmāk – Stratēģija) versiju. FICIL konceptuāli atbalsta stratēģijā noteiktos virzienus, ar mērķi uzlabot cilvēkkapitāla politiku Latvijā un veicināt cilvēkkapitāla spēju pielāgoties mainīgajiem tirgus apstākļiem. Tāpat konceptuāli atbalstām ideju "segmentēt" mērķauditorijas darbaspēka piesaisti. Neskatoties uz to, Cilvēkkapitāla attīstības stratēģijā ir vairāki būtiski trūkumi. Tāpēc FICIL uzskata par nepieciešamu veikt virkni uzlabojumu un papildinājumu Stratēģijā pirms tās tālākas virzīšanas.

FICIL ieskatā, vēlprojām nav skaidri un konkrēti definēti un aprakstīti soļi, kā tiks sasniegti Stratēģijā minētie mērķi, piemēram, sasniegdot produktivitātes līmeni 72% no ES vidējā jau 3 gadu laikā vai 50,000 mazkvalificēto darbinieku pārkvalifikācija. Stratēģijai ir jāietver skaidri soļi nosprausto mērķu sasniegšanai, pretējā gadījumā tā pārvērtīsies par formālu dokumentu. Stratēģijas jēdziens pieprasa ne tikai skaidri nospraustus mērķus, bet arī līdzekļus/soļus to sasniegšanai.

Ir minēti ļoti daudz atsevišķi pasākumi, un lielākā daļa no tiem ir vajadzīgi, bet trūkst arī skaidru prioritāšu izvirzīšanas – ko vēlamies sasniegt vispirms un kuri no pasākumiem noteiktajā laika periodā (3 gados) sniegs vislielāko ietekmi. Ir skaidrs, ka valsts pārvaldes resursi ir limitēti. Tādēļ ir svarīgi skaidri prioritizēt pasākumus un norādīt to ietekmi.

FICIL aicina plānā norādīt, kura institūcija būs atbildīga par Stratēģijas izpildi un monitoringu visas tās izpildes laikā. Pie atsevišķiem uzdevumiem ir norādītas atbildīgās ministrijas un vairākas līdzatbildīgās iestādes. Pirmkārt, pieredze rāda, ka vairāku līdzatbildīgu iestāžu noteikšana, neveicina katras iesaistītās iestādes kvalitatīvu darbu. Otrkārt, Stratēģijā trūkst paskaidrojumi, kādi instrumenti ir piešķirti atbildīgajai iestād-ei/ēm, lai nodrošinātu, ka aktivitātes tiek īstenotas un konkrētie galvenie veiktspējas rādītāji (KPIs) tiek ieviesti. **FICIL aicina papildināt Stratēģiju ar atbildīgo iestāžu tiesībām, mandātu un izvairīties no līdzatbildīgu iestāžu koncepta.** Latvijā reģioniem ir būtiskas atšķirības, kas visticamāk būtiski ietekmētu iniciatīvu un aktivitāšu ieviešanu un rezultātu. Tādēļ aicinām Stratēģijā ņemt vērā arī atšķirības starp reģioniem.

Pārvaldība

FICIL ieskatā, Stratēģijā vēlprojām netiek risināta pārvaldības problēma. Efektīva pārvaldība ir priekšnoteikums veiksmīgai cilvēkkapitāla politikai. FICIL atbalsta vienotas cilvēkkapitāla pārvaldības sistēmas ieviešanu. Ir atbalstāma arī Apvienotā pieaugušo izglītības koordinācijas komisijas izveidošana, kas konsolidētu līdzšinējās Izglītības un zinātnes ministrijas, Labklājības ministrijas un Ekonomikas ministrijas komisijas un padomes. Lai arī vairāku fragmentēto komisiju un padomju apvienošana ir solis pareizajā virzienā, **FICIL ieskatā,**

netiek risināta galvenā problēma – novērsta funkciju dublēšanās un neefektīva līdzekļu izmantošana starp vairāku resoru iestādēm, uz kuru vēršusi uzmanību ir arī Valsts kontrole tās veiktajā revīzijā¹.

FICIL ieskatā, **pēc iespējas jāizvairās no jaunu komisiju un padomju veidošanas**. Proti, ir skaidrs, ka komisiju un padomju konsolidācija kopā ar Cilvēkkapitāla padomes un reģionālo tīklu izveidi neatrisinās būtiskākās cilvēkkapitāla pārvaldības problēmas. Ir akūti nepieciešams izvērtēt komisiju un padomju funkcijas, pilnvaras un uzdevumus, **nemot vērā Valsts kontroles jau sniegtās atziņas**. Bez šī aspekta izvērtēšanas, nav iespējams pieņemt kvalitatīvu Stratēģiju cilvēkkapitāla attīstības veicināšanai.

FICIL iesaka spert vairākus soļus. **Pēc iespējas ātrāk jāievieš būtiskas reformas, lai novērstu funkciju dublēšanos** un pieaugušo izglītības kursus pielāgotu reālajam darba tirgus vajadzībām. Pieaugušo izglītībā jābūt vienota pieeja, neatkarīgi no tā, vai konkrētā persona kādā dzīves posmā ir bezdarbnieks, vai tikai bezdarba riskam pakļauta. Nav saprātīgi tērēt valsts finanšu resursus vairāku līdzīgu iestāžu funkcionēšanai un to atsevišķajām aktivitātēm.

Otrkārt, ir **jānostiprina Cilvēkkapitāla attīstības padomes statuss un jānodrošina, ka vienai atbildīgajai iestādei ir pietiekamas un efektīvas pilnvaras attiecībā uz cilvēkkapitāla jautājumiem** (tostarp pārkvalifikāciju, prasmēm, darbaspēka pieejamību un likumdošanas politiku). Lai palielinātu nākotnes darbaspēka politikai tik ļoti nepieciešamo ātrumu, efektivitāti un kvalitāti, FICIL iesaka stiprināt Cilvēkkapitāla attīstības padomi, veicot grozījumus “Ministru kabineta noteikumos Nr. 290”, kas regulē Padomes darbību. Ir svarīgi, lai turpmākajās Padomes sanāksmēs būtu konkrēti definēti turpmākie rīcību soļi (*action points*) un vēlamie rezultāti. FICIL ierosina:

- nomainīt lēmumu pieņemšanas sliekšni no vienprātības uz balsu vairākumu, lai pēc iespējas izvairītos no lēmumu pieņemšanas procesa paralizēšanas;
- padomes sanāksmes noturēt atklātas, jo tas uzlabotu pārredzamību un pārskatatbildību. Lai nodrošinātu savlaicīgas atbildes uz problēmām, regularitāti un progresu;
- mainīt sanāksmju biežumu, tās noturot reizi mēnesī, nevis reizi ceturksnī.

Treškārt, FICIL aicina **pārvērtēt pašreizējo nozaru ekspertu padomju struktūru, lai to pielāgotu galvenajām nozarēm**, kas prioritizētas Nacionālajā attīstības plānā līdz 2027. gadam. Papildus šim, nozaru ekspertu padomes būtu jāintegrē jaunajā Cilvēkkapitāla attīstības padomē, izvairoties no funkciju pārklāšanās, nodrošinot skaidru pārskatatbildību un saskaņotību starp profesionālās izglītības stratēģiju un svarīgākajām darba tirgus attīstības prioritātēm. Ir pierādījies, ka esošais nozaru ekspertu padomju koncepts nesniedz nepieciešamo ieguldījumu darba tirgus tendenču un nākotnes prasību noteikšanā.

Kvalificētu darbinieku piesaiste

FICIL jau vairakkārt ir iezīmējis nepieciešamību risināt īstermiņa darbaspēka trūkumu, piesaistot ārvalstu darbaspēku. Latvijā vairākās nozarēs trūkst tieši zemāko kvalifikāciju darbaspēks, un Latvija vidējā termiņā varēs izjust lielu darbaspēka iztrūkumu nozarēs ar vidēju kvalifikāciju. Neskatoties uz šo, stratēģijā paredzēts piesaistīt tikai augsti kvalificētus ārvalstu talantus. Šāda pieeja darbaspēka trūkuma risinājumam nav saprotama un pamatota. Ja netiks

---

¹ <https://lrvk.gov.lv/lv/aktualitates/pieauguso-izglitiba-valsts-atbalsts-parsvara-labi-izglitotiem-cilvekiem-parklajas-atbildigo-iestazu-funkcijas>

rasti īstermiņa risinājumi akūtām darbaspēka trūkuma problēmām, mēs varam nonākt situācijā, kad atsevišķas tautsaimniecības nozares beigs pastāvēt.

FICIL atbalsta uzstādījumu, ka Latvijas ekonomikai nākotnē jāpārkarbojas uz augstas pievienotās vērtības preču un pakalpojumu izstrādi, bet ir skaidrs, ka tas īstermiņā nav iespējams. Pēc Stratēģijā paustā rodas iespaids, ka īstermiņā zemāk kvalificēta darbaspēka trūkumu plānots risināt primāri novirzot tam vietējo darba spēku vai pakļaujot maksātnespējas riskam daudzu nozaru uzņēmumus, kuros jau šobrīd akūti trūkst tieši zemāk kvalificēta darbaspēka (piemēram, viesmīlība, mazumtirdzniecība), tādā veidā pakļaujot bezdarba riskam arī tos cilvēkus, kuri ir šobrīd vēl nodarbināti šajās nozarēs. Šāda pieeja ir arī klajā pretrunā ar mērķi pēc iespējas vairāk veicināt vietējā darbaspēka izglītības un profesionālo kvalifikāciju celšanu.

Tāpat FICIL iesaka veidot ilgtermiņā balstītu vispusīgu viedās imigrācijas stratēģiju, sadarbojoties ar dažādām augstākās izglītības iestādēm, uzņēmēju asociācijām un citiem partneriem ārvalstīs, lai izvērtētu un lemtu par tām konkrētām, specifiskām valstu grupām, kurās mērķtiecīgi centieni piesaistīt ārvalstu talantus dotu vislabākos rezultātus.

FICIL aicina dalīties ar Stratēģijas veidošanas plānoto laika rāmi, norādot, kad Stratēģija tiks izsludināta publiskai komentēšanai, kad tiks veiktas sarunas par saņemtajiem ieteikumiem no NVO un asociācijām, un kad Stratēģiju plānots apstiprināt. Ierobežotā laika komentāru sniegšanai dēļ, augstāk minētie FICIL ieteikumi ir vērsti tikai uz būtiskākajiem trūkumiem Stratēģijā. Turpmākajā saskaņošanas procesā, FICIL ir gatavs sagatavot priekšlikumus un komentārus par konkrētiem plāna punktiem, ja tam tiks dots pietiekams laika periods.

Izsakām atkārtotu gatavību sadarboties ar EM, lai uzlabotu cilvēkkapitāla politiku Latvijā.

Tatjana Guzņajeva
FICIL izpilddirektore

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU